

Частка 1. Найпрыгажэйшы ў свецце хлопчык

Хлопчык, хлопчык!

Малюпасенькае хлапчанытка.

Я гляджу на гэтае немаўля – лысае, у зморшчынах, пакамечанае, як стары, – і са мною адбываецца нешта неапісальнае.

Яно – то бок ён – здаецца мне найпрыгажэйшым немаўлём ва ўсёй сусветнай гісторыі. Яно – то бок ён – і праўда найпрыгажэйшае дзіця ў сусветнай гісторыі, ці гэта папросту гучна цікае мой біялагічны гадзіннік? Так пачуваюцца ўсе бацькі? Нават тыя, у каго нараджаюцца непрыгожыя дзеткі? Ці нашае немаўля і насамрэч такое прыгожае?

Па шчырасці, я не ведаю.

Дзіцятка спіць на руках маёй каханай. Я сяду на край ложка, гляджу на іх і як ніколі ясна адчуваю, што маё сапраўднае месца ў жыцці – у гэтым пакоі, з гэтай жанчынай ды гэтым дзіцём, і нідзе больш.

Пасля ўсіх перажытых за апошнія дваццаць чатыры гадзіны хваляванняў я раптам уражаны да глыбіні душы, я адчуваю, як мяне перапаўняе нешта – удзячнасць, шчасце, любоў – і крыў Божа, зараз пераліецца цераз край.

Я баюся асаромецца – усё сапсаваць, спляжыць гэты момант слязьмі. Але жэўжык прачынаецца, гучна патрабуе есці, і мы – я і мая каханая – уголос смяемся, смяемся ад узрушэння і задзіўленасці.

Гэта маленькі цуд. І хоць нам нікуды не падзецца ад рэаліяў будзёншчыны – калі мне трэба назад на працу? – але гэты дзень асветлены сапраўдным чарадзействам. Мы пра яго не кажам. Але яно абступае з усіх бакоў.

Потым прыходзяць мае бацькі. Наабдымаўшыся і нацалаваўшыся, маці лічыць пальчыкі на ручках і ножках у дзіцяці, правярае, ці няма на іх перапонак. Але з ім, з немаўлём, усё добра.

– Які красунчык – ашалець можна! – вырываецца ў мамы.

Бацька глядзіць на немаўля – і ў ім, здаецца, нешта растае.

У майго продка шмат выдатных рысаў, але чуллiвым, сентыментальным яго ніяк не назавеш. Ён не агукае, не буркуе над дзеткамі на вуліцы. Бацька – добры чалавек, але перажытае зрабіла яго суворым. Сёння недзе глыбока-глыбока ў яго ў сэрцы пачынае трушчыцца лёд, і я бачу: ён таксама гэта адчуў.

Вось ён, найпрыгажэйшы ў свеце хлопчык.

Я падараваў тату бутэльку, набытую некалькі месяцаў таму. Бурбон. Бацька п'е толькі піва ці віскі, але прымае бутэльку, усміхаючыся да вушэй. На этыкетцы значыцца: “Стары дзядуля”. Гэта пра яго. Пра майго бацьку.

Я ведаю: сёння я стаўся трохі больш падобным да яго. Сёння я таксама стаўся бацькам. Усё, што лічыцца адзнакай мужчынскасці: страта цноты, атрыманне праваў, першае галасаванне на выбарах – усё гэта было для мяне толькі недзе на ўскрайку юнацтва. Я прайшоў праз усе гэтыя вехі – і апывуўся на тым баку па сутнасці гэтакім жа хлапчуком, што і раней.

Але сёння я спрычыніўся да з'яўлення на свет новага чалавека.

Сёння я стаўся тым, кім заўсёды быў мой бацька.

Сёння я стаўся мужчынам.

Мне – дваццаць пяць.

1.

Чаго нельга рабіць на парозе трыццацігоддзя, гэткай важнай даты, калі можна сабе сказаць: “Ну вось, нарэшце я зусім дарослы”?

Пераспаць з каляжанкай.

Не падумаўшы, набыць раскошную рэч, якая табе не па кішэні.

Пабачыць, як ад цябе сыходзіць жонка.

Страціць працу.

Раптам застацца самотным бацькам.

Калі вам неўзабаве споўніцца трыццаць, ні ў якім разе нічога гэтага не рабіце. Іначай дзень народзінаў – пахераны.

Трыццатнік – той узрост, пра які звычайна думаюць: “Залатая дзянькі, пара маладосці, лепшае яшчэ наперадзе”, – і да таго падобную чухню.

Ты яшчэ досыць малады, каб не спаць усю ноч, але ўжо досыць сталы, каб мець крэдытку. Няпэўнасць, беднасць, непазбежныя ў падлеткавым веку і ранняй маладосці, нарэшце сьшлі – туды ім і дарога! – але кроў яшчэ віруе.

Трыццатнік павінен быць добрым днём народзінаў. Адным з найлепшых.

Як жа адзначыць гэтае вялікае 3:0? З вясёлай кампаніяй нежанатых сяброў у якім-небудзь утульным бары ці рэстаранчыку? Або каля сямейнага агню, у атачэнні каханай жонкі ды любых дзетак?

Мусіць жа існаваць добры спосаб адзначыць трыццацігоддзе. Магчыма, кожны спосаб па-свойму добры.

Усе мае ўяўленні пра гэты дзень народзінаў быццам былі ўзятыя з гламурнага амерыканскага камедыйнага серыялу. Думаючы пра трыццацігоддзе, я ўяўляў сабе прыгожую сямейную пару: лашчацца, як ушчэнт ачмурэлыя падлеткі, а недзе на заднім плане па адпаліраваным паркеце, агукаючы, паўзе немаўля. Або я бачыў гурток гоных сяброў-дасціпнікаў: папіваюць *latte*, выстаўляюць напаказ афігенны трыкатаж, з іроніяй праклінаючы спатканні-заляцанні. Вось у чым мая бяда. Думаючы пра трыццацігоддзе, я ўяўляў сабе чужое жыццё.

Такім павінна быць трыццацігоддзе: ты асталелы, але не расчараваны ў свеце, уладкаваны, але не самазадаволены, абазнаны ў жыцці, але не настолькі, каб хацелася кінуцца пад цягнік. Найлепшы ў жыцці час.

Да трыццаці ты ўрэшце ўсвядоміў, што не будзеш жыць вечна. Але, безумоўна, ад гэтага смеху поўнае, піўнае цяпер мусіць здавацца яшчэ смачнейшым? Нельга, каб непазбежная смерць адымала радасць жыцця. Нельга, каб павольнае саслізганне ў магілу рабілася тормазам на шляху асалоды.

Ці вы кайфуеце ў апошніх промнях халасцяцкае вольніцы, ці нядаўна ўступілі ў больш дарослае, больш

адказнае жыццё з чалавекам, якога кахаеце, — цяжка ўявіць, як можна ўшчэнт спаскудзіць трыццацігоддзе.

Але я неяк здолеў.

Машына пахла, як чужое жыццё. Як пахне свабода.

Яна стаяла каля самай вітрыны ў дэманстрацыйнай зале, спартыўная машына, што ў абрысе сыходзілася клінам, і нават з адкінутым верхам выглядала элегантнай, гладкай і сцягай, як цягліца.

Натуральна, чырвоная — вогненнай, нашпігаванай тэстастэронам чырванню.

Калі я быў крыху маладзейшы, ад гэткага пошлавальгарнага мачызму я б ці разрагатаўся, ці паздзекаваўся, ці званітаваў — ці ўсё разам.

Цяпер жа ён мяне зусім не бянтэжыў. Наадварот: здавалася, на дадзеным этапе жыцця мне толькі гэта і трэба.

Я зусім не з тых людзей, што ведаюць усе маркі машынаў. Але я ўжо быў паставіў сабе на мэце (крадком слізгаючы вачыма па рэкламе ў глянцавых часопісах) дазнацца імечка акурат гэтай секс-бомбы. Так, праўда. Мы і раней сустракаліся позіркамі.

Ды мне было без розніцы, як яна завецца. Я папросту захапляўся ейным выглядам. І пахам. Пахам “У-С-Ё М-А-Г-Ч-Ы-М-А!” Што ў ім было такога?

У водары скуры, гумы і ярдаў свежафарбаванай сталі адчувалася навеча — навеча такая, што ірвецца сэрца, навеча, што ўразіла мяне ледзь не да шаленства. Яна нешта нашэптвала пра іншы свет, бяскрайні ды вольны, пра

шырокую дарогу, што бяжыць удалеч, да нічым не азмрочанай будучыні. Ёсць жа недзе месца, дзе ніхто ніколі не чуў ні пра перакрыгтыя шляхі, ні пра нямогласць, ні пра маё трыццацігоддзе.

Гэты пах быў мне аднекуль знаёмы, я пазнаў адчуванне, якое ён выклікаў. Як ні смешна, ён нагадваў тое, што перажываеш, трымаючы на руках нованароджанае немаўля.

Параўнанне далёка не бездакорнае — машына не магла касавурыцца на мяне вачанятамі, што толькі пачалі бачыць свет, ці схапіць мой палец у малюпасенькі кулачок, ці ўсміхацца мне бяззубай усмешкай. Але на нейкае імгненне падалося, што для яе і гэта магчыма.

— Гэх, колькі таго жыцця! — сказаў прадавец і пад пошчак абцасаў праз усю дэманстрацыйную залу падышоў да мяне.

Я ветліва ўсміхнуўся: маўляў, я над гэтым падумаю.

— Хочацца поўнага кайфу? — спытаўся ён. — Бо дзеля чаго створаная *MGF*, дык гэта дзеля кайфу.

Ён завучана рэкламаваў свой тавар і мерыў мяне поглядам, імкнучыся вызначыць, ці варты я спробнай паездкі.

Прадавец трымаўся напорліва, але не настолькі, каб адпалохаць кліента. Ён папросту рабіў сваю справу. І хоць у суботу я быў апрануты не салідна — а з маёй працай я і ў будні насіў амаль тое самае, — ён, напэўна, угледзеў ува мне важную птушку. Хуткі кар’ерны ўзлёт патрабуе гэткіх жа хуткіх колаў. Малады, вольны, нежанаты. Жыццё

бестурботнае, як у рэкламе піва. Да якой жа ступені мы можам памыляцца?

— Гэтая мадэль мае сістэму рэгулявання клапаннага размеркавання, — выглядала, што ён прамаўляе са шчырым захапленнем. — Можна вар’яваць пачатковы перыяд на ўваходных клапанах, змяняючы хуткасць абарачэння кожнага эксцэнтрыка.

Што за хрэнацень? Гэта нешта пра рухавік?

— Прыцягвае дзяўчат, як магніт, — сказаў прадавец, заўважыўшы, што я прыгаломшаны. — Усе тырчаць будуць. Для маладога нежанатага хлопца няма нічога лепшага за MGF.

Вось гэта я разумею. Не дуры галавы ўсялякай тэхнічнай лабудой, лепш проста скажы, што ў такой машыне забываешся на сябе. Скажы, што ў ёй можна страціць сябе. Вось што я хацеў пачуць.

Нешта адцягнула ўвагу прадаўца. Я прасачыў за ягоным поглядам праз тоўстае шкло вітрыны.

Ён утаропіўся ў высокую бландынку, якая трымала за руку маленькага хлопчыка ў тэнісцы з малюнкам з “Зорных войнаў”. З усіх бакоў абвешаныя зробленымі ў супермаркеце закупамі, яны глядзелі на нас.

Нават у абладзе поліэтыленавых пакетаў і пры дзіцяці жанчына прымушала на сябе азірацца.

У руцэ яе сына — а гэта быў, несумненна, ейны сын — кідалася ў вочы доўгая пластыкавая трубка, у якой цямяна міццела святло.

Калі за апошнія дваццаць гадоў вы як-небудзь

выбіраліся ў кіно, то пазналі б у ёй светлавы клінок – традыцыйную зброю рыцараў джэды. Гэтаму патрабаваліся новыя батарэйкі.

Прыгажуня ўсміхалася нам з прадаўцом. Малы ўзняў свой светлавы клінок, нібыта вось-вось распасцярэ нас па зямлі.

– Тата, – вырвалася ў яго з вуснаў па той бок шкляной вітрыны, што нас падзяляла. Яго было не чуваць, але я ўлавіў, што ён кажа.

– Жонка з сынам, – патлумачыў я прадаўцу і павярнуўся, але паспеў заўважыць у ягоных вачах расчараванне. – Трэба ісці.

Тата. Гэта пра мяне. Тата.

– Ты ж нават не любіш машыны, – нагадала мне жонка, паціху прабіраючыся за рулём нашага старога “фольксвагена”-ўніверсала праз шчыльную, як заўжды надвячоркам, плынь транспарту.

– Я проста глядзеў.

– І табе яшчэ далёка да крывісу сярэдняга веку, – дадала яна. – Гары, у трыццаць – гэта яшчэ зарана. Каб усё было як у нармальных людзей, ты мусіш пачакаць яшчэ гадкоў пятнаццаць, а тады збегчы з маладзенькай сакратаркай, якая ўзростам пасуе на ролю тваёй другой жонкі. А я паадрываю рукавы ўсіх тваіх гарнітураў. Ужо не кажучы пра яйцы.

– Джына, мне яшчэ няма трыццаці, – пасміхнуўся я, хоць было зусім не смешна. Вечна яна перабольшвае. –

Мне дваццаць дзевяць.

– Яшчэ на цэлы месяц, – засмялася яна.

– У цябе хутка дзень народзінаў, – разам з мамай засмяўся і наш сынуля, хоць і злёнага паняцця не меў, ад чаго весялосць, і патыркаў сваім дзёўбаным светлавым клінком мне ў патыліцу.

– Пэт, калі ласка, не трэба, – сказаў я.

Зашпілены ў сваім дзіцячым крэселцы на заднім сядзенні, побач з закупамі на наступны тыдзень, ён мармытаў нешта сабе пад нос – уяўляў, што знаходзіцца ў плотным адсеку *Millennium Falcon* разам з Гарысанам Фордам.

– Правы рухавік адмовіў, – сакатаў ён сам сабе. – Страляй, як будзеш гатовы.

Я павярнуўся паглядзець на яго. Чатырохгадовы, са светлымі валасамі, што звісалі на вочы таго ж самага сіняга адцення, як і ў мамы. “Ад Тыфані”. Перахапіўшы мой позірк, сын лыбіўся на мяне з дзіцячым захапленнем.

– З днём на-ро-дзі-наў, мі-лы та-та, – заспяваў ён, – з днём на-ро-о-дзі-наў!

Для Пэта мой дзень народзінаў азначаў, што нарэшце можна зрабіць мне сюрпрыз – падараваць самаробную паштоўку, схаваную пад ложкам (Люк Скайуокер сваім верным светлавым клінком адсякае галаву касмічнай пачвары). Для мяне ён азначаў, што лепшае, магчыма, назаўжды прамінула. Праўда.

Калі яшчэ я адчую сябе так, як у тую ноч, калі жонка сказала, што выйдзе за мяне замуж? Калі яшчэ я адчую сябе

так, як у тую раніцу, калі нарадзіўся наш сын? Калі яшчэ жыццё будзе гэткім... не ведаю... *рэальным*? Калі?

— Калі ты пачаў цікавіцца машынамі? — спыталася Джына. І далася ж ёй у знакі гэтая машына! — Галаву на страценне: ты нават не ведаеш, на якім бензіне яна працуе.

— Ну, Джына, кінь!

— Дык на якім?

Бляха-муха.

— Экалагічным, — я тыцнуў пальцам у неба. — Гэтым... незтылаваным. Які ашчаджае трапічныя лясы кожны раз, калі заліваеш бак.

— Гэта дызель, ёлупень, — засмяялася жонка. — Ніколі не сустракала мужчыны, якога так не цікавяць машыны. Дык у чым рэч?

Што я мог адказаць? Жонцы не гавораць, што нейкі неадушэўлены прадмет чамусьці ўвасабляе ўсё, чаго табе ніколі не займець, і ты пра гэта ведаеш. Мясіны, якіх табе ніколі не ўбачыць, жанчын, якіх табе ніколі не кахаць, учынкі, якіх табе ніколі не здзейсніць. Такое немагчыма сказаць жонцы. Нават той, якую вельмі кахаеш. Асабліва ёй.

— Яна разлічаная толькі на аднаго пасажыра, — заўважыла Джына.

— Хто — яна? — спытаў я, прыкідваючыся ідыётам.

— Ты выдатна ведаеш, пра што я. У ёй толькі адно пасажырскае сядзенне — для зграбнай жаночкай фігуркі.

— У цябе па-ранейшаму вельмі зграбная і вельмі жаночкая фігурка, — адзначыў я. — Прынамсі, была, як я апошні раз на цябе глядзеў.

– Гары, што на цябе найшло? Ну, скажы.

– Мабыць, я імкнуся неяк кампенсаваць нягоды старэння. Уступаю ў клуб старых хрэнаў і таму – шкада глядзець! – хачу дагнаць сваю слаўную маладосць. Хоць цудоўна ведаю, што гэта марная справа, і хоць нічога слаўнага ў маёй маладосці не было. Так робяць усе мужчыны – хіба не?

– Табе споўніцца трыццаць, – адказала Джына. – Мы адкаркуем пляшку-другую, задзьмем свечкі і з’ямо смачны торт.

– І будуць паветраныя балонікі! – дадаў Пэт.

– І будуць паветраныя балонікі, – паўтарыла Джына і адмоўна хітнула сваёй прыгожай галоўкай. – Мы не дамо табе павесіць нос.

Джына была на пару месяцаў старэйшая за мяне. Яна лёгка пераскочыла цераз сваё трыццацігоддзе ў коле сяброў і сваякоў, патанчыўшы з сынам пад найлепшыя хіты *Wham!*¹ і трымаючы ў руцэ келіх шампанскага. У той вечар яна цудоўна выглядала – чыстая праўда. Але, ясная рэч, мой дзень народзінаў не абыдзеца без цяжэйшай траўмы.

– Ты ні пра што не шкадуеш? – спыталася жонка.

– Напрыклад?

– Сам ведаеш, – сказала яна, раптам зрабіўшыся абсалютна сур’ёзнай. – Напрыклад, пра нас.

Мы пабраліся маладымі. У дзень вяселля Джына была на трэцім месяцы. Азіраючыся назад, я лічыў гэты дзень найшчаслівейшым у жыцці. Але пасля яго нішто на свеце

больш не было такім, як раней. Бо пасля яго немагчыма сваваць той факт, што мы — даростыя.

На радыёстанцыі, дзе я працаваў, мне далі тыдзень адпачынку, і мы правялі мядовы месяц у сваёй кватэры: увесь дзень глядзелі тэлевізар у ложку, елі сэндвічы з супермаркета “Маркс-энд-Спенсар” і размаўлялі пра прыгожанае немаўля, якое ў нас народзіцца.

Мы абмяркоўвалі і тое, што трэ’ будзе калі-небудзь потым правесці нармальны даросты мядовы месяц — Джыне хацелася падводнага плавання ў кампаніі экзатычных рыбак каля Акінавы. Аднак на той час, як мы займелі трохі грошай ды вольнага часу, у нас з’явіўся Пэт, і жьшцё, здавалася, пацякло па сваім нязменным рэчышчы.

Заручальныя пярэсцёнкі адасобілі нас з Джынай ад усяго астатняга свету. Сямейныя пары, якія мы ведалі, былі як мінімум на дзесяць гадоў старэйшыя за нас. А сябры аднагодкі пражывалі кароткі перыяд паміж штодзённым вяртаннем у бацькоўскае жьгло і штомесячным вяртаннем жыллёвага крэдыту. Наша сямейка трымалася сама па сабе.

Калі сябры ўсю ноч напяралёт танчылі ў клубах, мы не спалі, бо ў дзіцяці рэзаліся зубкі. Калі яны пераймаліся, як знайсці сапраўднае каханне, мы пераймаліся, як знайсці грошы, каб сплаціць за сваю першую сапраўдную кватэру. Але я ніколі ні пра што не шкадаваў. Так, мы ахвяравалі свабодай. Аднак атрымалі наўзамен нешта лепшае.

Я кахаў жонку і любіў сына. Яны двое надавалі энс майму існаванню. Я не мог уявіць, як бы я жьў без іх. Я ведаў: мне пашанцавала. І ўсё роўна я нічога, ну нічога не

мог з сабою зрабіць: апошнім часам я раз-пораз задумляўся: калі скончылася мая маладосць?

— Невыносна, як з узростам сцінаецца жыццё, — сказаў я. — Скарачаюцца магчымасці. Калі, ну калі я пачаў лічыць, што такая машына — курам на смех? Калі? Адкуль прыкол? Не разумею. Вось і ўсё.

— О, у ім адчуваецца магутная Сіла, — вымавіў Пэт.

— Чырвоная спартыўная машына, — услых разважала Джына. — І ты нават не любіш *вадзіць*.

— Паслухай, Джына, я проста глядзеў.

— З днём на-родзі-наў, та-та, — заспяваў Пэт і заехаў сваім светлавым клінком мне ў вуха. — Ты, як мал-па, кашла-ты і та-кі ж зу-ха-ва-ты — з ё-ю й тра-піш за кра-ты!

— Пэт, так нельга, — сказаў я яму.

Рух спыніўся. Пачало гарэць вуха.

Джына паставіла машыну на ручны тормаз і паглядзела на мяне, быццам спрабавала прыгадаць, што ёй найперш ува мне спадабалася. І, падобна, зайшла ў тупік.

А я памятаў, што мне ў ёй спадабалася. У яе былі доўгія-доўгія ногі. Жанчыны з даўжэйшымі нагамі я ніколі не бачыў. Але я так і не ведаў, ці гэта найлепшая глеба для кахання на ўсё жыццё.

Або найгоршая.

2.

Больш не ў стане бачыць, як перада мною ледзь валачэцца іржавы белы фургончык, я перашыхтаваўся на

суседнюю паласу, па якой ззаду набліжаліся, ляцелі іншыя машыны, і выціснуў газ.

З упэўненым гартанным рыкам мая новая машына куляй праляцела паўз стары фургончык. Падразаючы яго, я паспеў заўважыць кіроўцу: дрэнныя зубы, наколкі і лаянка зліліся ў адно, — перш чым ён знік у лустэрку задняга агляду. Мне было добра. MGF — гэта значыць, што больш не давядзецца сузіраць іржавыя белыя фургончыкі ды іхніх кіроўцаў. Усё гэта засталася далёка ззаду. Мне раскрывалася новая будучыня: хуткасная язда з адкінутым верхам і мноства захопленых поглядаў. На бліжэйшым жа светлафоры побач спыніўся той самы фургончык.

“О Божа!” — падумаў я. Ятра на дарозе.

— Ах ты засранец, — ён апусціў шкло, і я пабачыў твар, падобны на “біг-Мак” у вядры піва. — Ану вылазь! Давай, штурхай сваю тачку!

Ён праехаў на зялёнае святло, а я яшчэ колькі часу тросся ды прыдумляў, што трэ’ было яму адказаць.

Калі я вылезу, прыяцель, дык толькі каб загнаць гэты сраны фургон у твой татуяваны задні праход! Нават калі я буду яе штурхаць, прыяцель — вось класна было б назваць яго “прыяцель”, — я ўсё адно цябе абганю. Крэтын! Піўная бочка! Таўстун хрэнаў!

Я ўяўляў сабе, як кажу нешта абсалютна забойнае і з’езджаю, рыпнуўшы гумай, з такой усмешачкай на твары, што ён зойдзецца ад злосці. Аднак насамрэч я проста сядзеў, як аслупянелы, дрыжаў — і лунаў у марах, пакуль заднія машыны не пачалі сігналіць ды галёкаць, што ўжо

даўно зялёнае.

Я крануўся з месца і пачаў разважаць, што б зрабіў мой бацька.

Вядома, ён бы не сядзеў моўчкі. І не марнаваў бы часу, прыдумляючы які-небудзь знішчальны адказ, варты Оскара Уайльда ў зеніце досціпу.

Бацька проста выйшаў бы з *MGF* і збіў бы кіроўцу фургончыка на горкі яблык. Сур'ёзна.

Але ж бацька, як па шчырасці, ніколі ў жыцці не сеў бы ў крутую спартыўную тачку. Ён лічыў, што яны для піжонаў.

Бацька пачуваўся б значна камфортней у такім вольным белым фургончыку.

Джына паставілася да майго наслання з *MGF* з абсалютным разуменнем — я на такое і спадзявацца не мог. Яна пераканала мяне зайсці ў салон і пагутарыць з прадаўцом, калі нават мне пачало ўжо здавацца, што кушыць спартыўную машыну — гэта ідыятызм.

На тое шмат прычынаў. Багажнік у яе меншы за вазок у супермаркеце. Нам не трэба дзве машыны. У Лондане адкідны верх — аб'ект нянавісці для кожнага чатырнаццацігадовага крэтына з мухамі ў носе і спізорыкам у кішэні. Але Джыну гэта ані не абыходзіла.

Яна сказала, каб я набыў *MGF* і кінуў думаць, нібы жыццё скончанае толькі таму, што мне споўніцца трыццаць. Яна сказала, што я паводжуся як варты жалю нябога, але з гэтымі словамі засмяялася, абняла мяне і лёгенька

страсянула. Спрабавала ўсадзіць у мяне крыху здаровага сэнсу. Ды дзе там...

За ўсе папярэднія сем гадоў, што мы пражылі разам, набыць добрую другую машыну было для нас недазваляльнай раскошай. Дакладней, недазваляльнай раскошай была нават страшэнна задрыпаная другая машына. І першую сваю задрыпаную машыну мы набылі досыць нядаўна.

Але цяпер рахункі з пазнакай “аплаціць тэрмінова” не пагражалі кожны раз сардэчным прыступам. Нарэшце з працаю ўсё ў мяне склалася ўдала.

Я быў прадзюсарам “Шоў Марці Мэна”. Гэта начное ток-шоў, што выходзіла ў эфір па суботах на адным з агульнанацыянальных тэлеканалаў. А да гэтага я быў прадзюсарам “Шоў Марці Мэна”, калі яно ішло на мясцовай радыёстанцыі, і амаль ніхто ў краіне і чуць не чуў першых пагалосак пра яго вядучага, вар’ята і рэдкаснага засранца. Цяпер здавалася, гэта было так даўно.

За апошні год мы з Марці зрабілі з безбюджэтнага радыёшоў малабюджэтнае тэлешоў. Мяжа, што іх падзяляла, аказалася надзіва тонкай. Але дастаткова было яе перайсці – і Марці Мэн трапіў у лік зорак.

Заходзіш з ім у рэстаран – і ўсе перастаюць есці ды размаўляць, проста каб паглядзець на яго. Дзяўчаты, якія колькі гадоў таму ніколі не пагадзіліся б дакрануцца да Марці нават у медыцынскіх пальчатках, цяпер бачылі ў ім купідона. Яго фатаграфавалі, нават калі ён нічога не рабіў. Для Марці надыйшла зорная гадзіна, і ў яго хапіла

прыстойнасці не кінуць мяне.

Крыткікі — прынамсі, тыя, якім ён падабаўся, — казалі, што Марці трымаецца па-дзіцячы. Яны мелі на ўвазе — адкрыта, шчыра і непасрэдна. Меркавалі, што ён задае пытанні, пра якія іншыя вядучыя лічылі за лепшае нават не думаць. Так яно і было — унутраны рэдактар, які сядзіць у большасці з нас, у мазгу Марці начыста адсутнічаў. Але на ягоныя пытанні давалі адказы, нават тады, калі на добры клік трэ’ было б даць яму ў зуб.

Крыткікі, якім Марці не падабаўся, таксама казалі, што ён трымаецца па-дзіцячы. Яны мелі на ўвазе — сябелюбна, безадказна і жорстка. Аднак Марці паводзіўся зусім не па-дзіцячы. Я часам назіраў, як Пэт гадзінамі спакойна гуляўся ў “Зорныя войны”. Гэта па-дзіцячы. Марці і блізка не меў гэткай устойлівай увагі. Марці не паводзіўся па-дзіцячы. Ён быў проста недаразвіты.

Мы пазнаёміліся на мясцовай радыёстанцыі, дзе ўсе супрацоўнікі альбо ішлі ўгору, альбо ішлі на выхад. Гэтая пачварная цесная будыніна была поўная пракістых амбіцыяў і застаялага цыгарэтнага дыму. Большасць слухачоў, што нам рэгулярна тэлефанавалі, былі альбо ў безнадзейнай самоце, альбо на мяжы шаленства. Але я заўсёды неяк сумаваў па гэтым радыё. Бо там я сустрэў Джыну.

Мы заўсёды ліхаманкава ганяліся за выступоўцамі — чамусьці па нашыя чэкі не выстройваліся даўжэзныя чэргі: ганарары было без мікраскопа не разгледзець. Таму ў складанні спісу запрошаных часта прысутнічаў элемент

імправізацыі.

Напрыклад, калі пачалі лопатца першыя японскія банкі, мы запрасілі паразважаць, што гэта ўсё азначае, не эканаміста і не фінансавага аглядальніка, а прафесара японскай мовы з коледжу насупраць.

Так, згодны, ён выкладае мову, але, як кожны лінгвіст, закаханы ў краіну, лінгву якой вывучае. Хто лепш пасуе, каб абмеркаваць, чаму азіяцкія тыгры ператвараюцца ў легчаных каточкаў? Ну, напэўна, шмат хто. Аднак нікога лепшага мы не знайшлі. Ды толькі прафесар не прыйшоў.

Быццам на знак салідарнасці з лопнутымі японскімі мьльнымі бурбалкамі ў раніцу, калі наш эксперт мусіў з'явіцца ў студыі, у яго лопнуў апендыкс. І з лаўкі запасных яму на замену выйшла ягоная найлепшая студэнтка, будучая зорка япаністыкі — Джына.

Высокая, прамяністая Джына. Яна свабодна размаўляла па-японску, відавочна, разбіралася ў японскай культуры і мела ногі даўжынёю ў гады. Я правёў яе ў студыю і не мог знайсці смеласці нават загаварыць з ёю, нават зірнуць у вочы. Яна была прыгожая, абаяльная, разумная. Але самае галоўнае — мне да яе было як да месяца.

Аднак калі ў студыі запалілася чырвоная лямпачка, штосьці адбылося. Дакладней, нічога не адбылося. У Джыны здалі нервы. Яна не магла вымавіць ні слова.

Пабачыўшы яе ўпершыню, я падумаў, што да яе не падступіцца. Але я глядзеў, як яна запінаецца, пакрываецца потам, блытана мармыча пра эканамічны заняпад Японіі, — і раптам убачыў жывога чалавека. І зразумеў: у мяне ёсць

шанец. Магчыма, слабы. Магчыма, не большы, чым у снежкі ў пекле. Але ўсё ж нейкі шанец.

І я дакладна ведаў, што яна адчувае. На мяне таксама заўсёды гэтак жа дзейнічала чырвоная лямпачка. Я ніколі не мог разняволіцца перад мікрафонам ці камерай і ад адной думкі пра наўпроставы эфір дасюль абліваюся халодным потам.

Таму, калі ўсё скончылася, і Марці спыніў ейныя пакуты, мне было прасцей простага падзяліць з ёю ейнае гора. Яна вельмі добра трымалася: смялася з уласнай панікі і давала зарок, што на гэтым ейная кар’ера на радыё скончыцца.

Мяне ахапіў адчай.

“Калі ж я тады цябе пабачу?” – падумаў я.

Мяне скарыла ў Джыне тое, што яна абьякава ставілася да сваёй знешнасці. Джына ведала пра сваю прыгажосць, але яе гэта не абыходзіла. Дакладней, яна думала, нібы знешнасць – найменш цікавае з таго, што ў ёй ёсць. А пабачыўшы мяне на вуліцы, ніхто ніколі не азіраўся. І чалавек такога пасрэднага выгляду, як я, ніяк не можа ўспрымаць прыгажосць абьякава.

Джына звадзіла мяне на сушы ў вялікі японскі ўнівермаг на плошчы Пікадылі “Сога”, дзе яе ведалі ўсе супрацоўнікі. Яна размаўляла з імі па-японску. Яны называлі яе Джына-сан.

– А што значыць “Джына-сан”? – пацікавіўся я.

– Цяжка дакладна перакласці, – яна ўсміхнулася. – Нешта кшталту “шаноўная, паважаная Джына”.

Шаноўная, паважаная Джына. Яна з маленства закахалася ў японскую культуру. Скончыўшы школу, перш як паступіць ва ўніверсітэт, яна год пражыла ў Японіі – выкладала ангельскую мову ў Кіёта. “Найшчаслівейшы ў жыцці час”, – казала яна.

Джына збіралася туды вярнуцца. Ёй прапаноўвалі працу ў амерыканскім банку ў Токіё. Нішто не магло яе спыніць. Але я маліў Бога, каб гэтай перашкодай стаўся я.

Адчайна капаючыся ў памяці, каб знайсці той мізэр, што я ведаў пра Японію, я згадаў Юкіё Місіму. Джына назвала яго скрайне правым ідыётам: “Разумееш, Японія – гэта не толькі сушы і харакіры”, – і параіла пачытаць Кавабату, калі я сапраўды жадаю спасцігнуць Японію. Яна мне яго дасць, калі я захачу. Я ўхапіўся за свой шанец.

Мы сустрэліся, каб чаго-небудзь выпіць. Джына прынесла “Снежную краіну”. Я ўзяўся яе чытаць, як толькі вярнуўся дамоў: плэйбой, якому ўжо ўсё ўзбрэдла, закахаўся на горным курорце ў вырачаную на скон гейшу. Вельмі добрая кніга. Я чытаў і мроіў пра вочы Джыны, яе ногі, пра тое, як прасвятляецца ўвесь яе твар, калі яна смяецца.

Джына гатавала вячэру ў сябе дома. Перш чым зайсці, я мусіў зняць абутак. Мы размаўлялі пра японскую культуру – дакладней, гаварыла Джына, а я слухаў і ўпускаў з палачак на дыван кавалкі куры тэрыякі, – пакуль не настаў час або выклікаць таксі, або ісці ў купальню. А ў наступны момант мы кахаліся на падлозе – ці на футане, як сказала Джына. Дзеля яе я быў гатовы бамбіць Перл-

Харбар.

Я хацеў, каб яна засталася назаўсёды са мной. Я абяцаў ёй усё на свеце: шчасце, вечнае каханне і, галоўнае, сям'ю. Я ведаў: на гэтую прынаду яна павядзецца — ейны бацька зваліў з дому, калі Джыне было чатыры гады, і больш за ўсё ў жыцці ёй не ставала трывалай, надзейнай сям'і. Аднак яна не змагла стрымаць слёзаў, калі паведаміла ў банку, што ўсё ж не паедзе ў Токіё.

Замест гэтага Джына пачала працаваць пазаштатнай перакладчыцай на японскія кампаніі ў Сіці. Але многія з іх альбо ішлі на дно, альбо згортвалі ветразі і вярталіся на радзіму. Яе кар'ера складвалася не так, як хацелася. Я разумеў: Джына шмат чым ахвяравала, каб быць са мной. І калі б я так не ашалеў ад шчасця, магчыма, адчуваў бы сябе трохі вінаватым.

А калі мы пабраліся і нарадзіўся Пэт, Джына кінула працу. Яна казала, ёй не шкада адмовіцца ад прафесіі дзеля Пэта і мяне — “маіх двух хлопчыкаў”, як яна нас называла.

Я падазраваў, што прычына была не толькі ў жаданні мець нармальную сям'ю, але і ў няменшай ступені ў тым, што яе кар'ера дала збой. Але Джына заўсёды імкнулася рабіць выгляд, нібыта не можа быць нічога больш натуральнага, чым адмовіцца ад працы дзеля сям'і.

— Я не хачу, каб майго сына выхоўвалі чужыя людзі, — казала яна. — Я не хачу, каб якая-небудзь тоўстая дзяўчынка-падлетак з Баварыі садзіла яго перад відэа, пакуль я буду ў офісе.

— Выдатна, — пагадзіўся я.

– Я не хачу, каб яго ўвесь час кармілі ежай, разагрэтай у мікрахвалеўцы. Я не хачу вяртацца з працы зморанай настолькі, што не змагу з ім гуляцца. Не хачу, каб ён рос без мяне. Я хачу, каб у яго была нармальная сям’я – што б гэта ні азначала. Я не хачу, каб ягонае дзяцінства паходзіла на маё.

– Згода, – адказаў я.

Джына закранула балючую тэму. У яе быў такі выгляд, нібы яна вось-вось разрыдаецца.

– Чым дрэнна, калі жанчына сядзіць дома і гадуе дзіця? – спыталася Джына. – Гэтую поўную лухту пра амбітнасць, пра тое, каб мець усё адразу, прыдумалі ў васьмідзесятых – сёння такое дурноцце патыхае нафталінам. Мы пражывем і на меншыя грошы, праўда? Ты ж зможаш раз на тыдзень купляць мне сушы?

Я паабяцаў прыносіць столькі сырой рыбы, што Джына пачне нараставаць. І яна засталася дома гадаваць сына.

Вяртаючыся ўначы з працы, я гукаў ва ўвесь голас: “Любая, ну вось я й дома!” – нібыта мы былі персанажамі нейкага амерыканскага тэлесерыялу пяцідзсятых гадоў: Дык Ван Дайк² зарабляе на хлеб, а Мэры Тайлер Мор³ намазвае яго маслам.

Не ведаю, чаму мне хацелася ператварыць гэта ў жарт. Магчыма, таму, што ў глыбіні душы я разумеў: Джына толькі грае ролю хатняй гаспадыні, як я толькі граю ролю свайго бацькі.

3.

Марці вырас перад тэлевізарам. Тэлік быў яму нянькай, лепшым сябрам, настаўнікам. Ён і цяпер мог паўтарыць на памяць усю праграму перадачаў з гадоў дзяцінства. Мог насвісцець мелодыю з “Даласы”. Ён імітаваў Далека – кібарга з серыялу *Dr Who* – ці не лепш за ўсіх, каго я чуў. Усім, што ён ведаў пра тычынкі й таўкачыкі, Марці быў абавязаны конкурсу “Міс Свет” – а гэта, трэба прызнаць, няшмат.

Я ніколекчкі не паходзіў на Марці, але ён праняўся да мяне сімпатыяй, бо я вырас у гэткай жа сям’і, як і ён. Так, не надта трывалы падмурак для сяброўства. Але не паверыце, як мала народу на тэлебачанні выйшла з падобнага асяродку. Большасць тых, з кім мы працавалі, раслі ў сем’ях, дзе чыгалі кнігі.

Калі мы пазнаёміліся на маленькай радыёстанцыі, нас абодвух смехам называлі “рукі на ўсе штукі”. Рукам Марці пераважна хапала спрыгту на тое, каб прыносіць сэндвічы, разбіраць пошту і запарваць гарбату. Аднак ужо тады ён вылучаўся такой энэргіяй (і вечна рот да вушэй плюс лупатыя вочы), што яго ўсе заўважалі, нават калі ніхто й не прымаў усур’ёз.

Я стаяў вышэй у радыё-іерархіі: пісаў рэпартажы, прадзюсаваў шоў і нават раз-пораз, сам не ў сабе з пералаяку, чытаў навіны. Я ўжо казаў, што трымаўся ў жывым эфіры, калі запальвалася чырвоная лямпачка, найпаршывейшым чынам – можа, на які драбок лепш за

Джыну. Бачу гэты чырвоны агенчык — і не ажываю ў жывым эфіры, а дранцвею і мярцвею. А Марці, як высветлілася, быў проста народжаны для наўпроставага эфіру.

Мы раптам засталіся без вядучага паўночнай (мы казалі: паноснай) праграмы па званках слухачоў — ён сышоў на кабельнае тэлебачанне. Тады я і пераканаў кіраўніцтва радыёстанцыі даць Марці паспрабаваць сябе. Часткова таму, што верыў: у яго атрымаецца. Часткова таму, што быў у жаху ад адной думкі, як бы не давялося самому весці перадачу.

Гэта фангастыка, але Марці вырабляў дзівосы на самым безнадзейным матэрыяле, які толькі можна ўявіць. Пяць разоў на тыдзень ён адказваў на званкі ахвочых вярнуць шыбеніцы і школьныя розгі, адмыслоўцаў у тэорыі змовы і сведкаў з'яўлення іншاپланетнікаў — псіхаў, апанаваных паносам словаў, у поўным асартыменце. І рабіў з гэтага добрую перадачу.

Добрую таму, што кожнаму, хто слухаў Марці, здавалася: для яго няма большага шчасця, чым балбатаць з прадстаўнікамі кранутай з розуму нацыі, гатовымі з пенай ля рога верзці пра грушы на вярбе ды жураўля на хвойцы.

Мы пачалі паступова набываць, як кажуць, сваіх фанатаў. І неўзабаве сталі атрымліваць прапановы зрабіць шоў на тэлебачанні. Нас частавалі абедамі ў рэстаранах, засьпалі кампліментарамі ды абяцанкамі. І мы хуценька кінулі сваё радыёшоў на грэбені поспеху — рэдкі выпадак, калі пацукі збеглі са спраўнага карабля.

На тэлебачанні ўсё было іначай. Мы не маглі пускаць у студыю гасцей проста з вуліцы, як на радыё. Забаўнымі вар'яткамі, якія зацяжарылі ад юрлівых іншاپланетнікаў, больш не абыдзешся.

Праз год пасля таго, як Марці пачаў весці ўласнае шоў, ён па-ранейшаму рабіў уражанне чалавека, які займаецца акурат тым, пра што марыў. Але ўжо давалася ў знакі напруга: з кожным тыднем ён крыху даўжэй затрымліваўся ў грымёрцы, каб схаваць зморшчыны. І сівыя пасмы ў фарбаванага ў блонд Марці з'яўляліся не толькі праз штодзённы стрэс ад вышуквання цікавых гасцей для шоў. На радыё Марці не было чаго страчваць. Цяпер – было.

Калі я прыехаў у студыю, ён сядзеў у крэсле ў грымёрцы і праводзіў мазгавую атаку: каго б запрасіць на чарговыя перадачы? Вакол яго вілася купка дзяўчат, якія чапляліся за кожную ягоную адарваную ад рэчаіснасці ідэю. Між тым грымёрша спрабавала што-кольвек зрабіць, каб скура Марці пад юпітэрамі хоць трохі паходзіла на чалавечую. Ён недаверліва адглынуў з пастаўленай перад ім шклянкі.

– Гэта “Эвіян”?

– Вы прасілі газаванай? – спытала мілае дзяўчо ў вайсковых ботах і нагавіцах.

– Я прасіў “Эвіян”.

– Гэта “Эвіян”, – з заўважнай палёгкай адказала дзяўчо.

– Непадобна.

– Э-э-э, гэта “Бадуа”.

Марці змерыў яе поглядам.

— У аўтамаце не было “Эвіян”, — кінулася апраўдвацца дзяўчына.

— Спытай у “злёным пакой”, — Марці злёгка ўздыхнуў.

Пачулася згоднае мармыганне. “Злёны пакой” — гэта прылазнік для гасцей шоў. Там пэўна знойдзецца для Марці “Эвіян”. Панурыўшыся, але адважна ўсміхаючыся, дзяўчо ў вайсковых нагавіцах пайшло шукаць ваду, якую патрабаваў Марці.

— Ідэя: сустрэча па найвышэйшым класе з легендай Галівуду... Майкл Паркінсан пры сваім нататніку гутарыць з зоркамі... Галівуд... Намінант на “Оскара” ... Джэк Нікалсан?

— Джэка няма ў горадзе, — заўважыла наша адказная за пошук гасцей, маленькая знерваваная дзяўчына, якая пэўна не затрымаецца на гэтай працы надоўга. Пазноці ў яе былі паабскубаныя ўжо да самых суставаў.

— Леанарда дзі Капрыё?

— Леа заняты.

— Клінт Іствуд?

— Я тэлефанавала ў ягоны офіс. Але... наўрад ці... — Роберт Мітчам⁴? Джэймс Сцоарт⁵?

— Памерлі.

Марці кінуў на яе са злосны позірк.

— Ніколі так не кажы. Яны папросту не ў стане на дадзены момант узяць удзел у шоў.

Ён паглядзеў на мой адбітак у люстры. Пасярод

памаранчавай плямы танальнага крэму міргалі вочы-бісерынкi.

— Гары, чаму мы, бляха-муха, не можам залучыць нікога з гэтых дзёўбаных зорак першай велічыні?

— Бо ні ў кога з тых, каго ты назваў, няма нічога на выхадзе, — як заўсёды, нагадаў я яму. — А калі ў іх нешта з’яўляецца, мы мусім біцца за іх з усімі астатнімі ток-шоў.

— Вы глядзелі сёння навіны? — мройным голасам спыталася грымёрша, лунаючы недзе ў аблоках і абсалютна не заўважаючы нічыіх нервовых зрываў. Так умеюць толькі грымёршы. — Паказвалі дэманстрантаў каля аэрапорта. Тых, што прыкоўваюць сябе да дрэваў. Пратэстуюць супраць будовы новага тэрміналу. Вельмі цікава.

— А што? Ці ты проста так гаворыш? — спытаў Марці.

— У іх такі лідэр — я млею! Э-э-э... Кліф. Ну, з афрыканскімі коскамі. Такі прыгожы!

Усе жанчыны ў грымёрцы згодна забубнелі. Я бачыў гэтага Кліфа на дрэве — худы, з афрыканскімі коскамі, гаворыць як макам сыпле, — але мне і да галавы не прыходзіла, што яго лічаць секс-ідалам.

— Вось каго трэба запрасіць на шоў, — пераможна абвясціла грымёрша, прыпудрываючы Марці твар. — Ён нашмат цікавейшы за старых суперзорак з перасаджанымі валасамі ды новымі трылерамі.

— А што, Кліф — гэта ідэя, — сказаў я. — Толькі не ведаю, як з ім звязацца. Хаця, напэўна, гэта прасцей, чым знайсці Клінта Іствуда.

— Я маю нумар ягонага мабільніка, — пачуўся нечыі

голас з глыбіні грэмёркі. — Калі вам трэба...

Мы ўсе павярнуліся паглядзець, хто гэта сказаў.

Таненькая рудавалосая дзяўчына з далікатнай ірландскай скурай, гэткай белай, што, здаецца, яна ніколі не бачыла сонца. Ёй крыху за дваццаць — яна выглядала так, быццам атрымала дыплом з паўгадзіны таму. Але ў яе яшчэ былі канапушкі. У яе заўсёды будуць канапушкі... Я ніколі раней яе не бачыў.

— Шован Кемп, — назвала яна сябе, не звяртаючыся ні да каго канкрэтна, і зачырванелася. — Я новы асістэнт прадзюсера. Дык патэлефанаваць Кліфу?

Марці глядзеў на мяне. Я разумеў: яму даспадобы гэтая ідэя з дрэвалазам. І мне таксама. Бо, як любяць тэлевізійнікі, мы найбольш цанілі шчырасць. Вядома, за выключэннем сапраўдных зорак 999-й пробы. Іх мы цанілі вышэй за ўсё.

Нам узбрыдлі гэтыя маладыя таленты, што ўсюды суюць свае паршывыя дыскі. Мы згаладаліся па сапраўдных жывых людзях з сапраўднымі жыццёвымі гісторыямі, а не анекдотамі. Дзякуючы ім мы рабілі выдатныя перадачы па мізэрных коштах. Дзякуючы нам яны атрымлівалі сеанс псіхатэрапіі, магчымасць аблегчыць душу і выплюхнуць усё на мільёны дываноў перад экранамі.

Безумоўна, калі б раптам патэлефанаваў Джэк Нікалсан і пачаў упрошваць, каб яго запрасілі на перадачу, мы б імгненна перадалі ахове, каб усіх сапраўдных жывых людзей павыправоджвалі з будынка. Але Джэк чамусьці не тэлефанаваў. У наш час зоркі ў дэфіцыце — хоць плач.

Таму мы гатовыя былі на руках насіць сапраўдных

жывых людзей, якіх нешта па-сапраўднаму хвалявала і якія не баяліся за сваю кар’еру. А чалавек на дрэве, якога хапаюць за нямгтыя яйцы паліцэйскія сабакі, — што можа быць больш жывым і сапраўдным?

— Адкуль ты яго ведаеш? — спытаўся я.

— Я з ім сустракалася, — адказала Шован.

Мы з Марці абмяняліся поглядамі. Гэта ўражвала. Значыцца, і Шован таксама сапраўдны жывы чалавек.

— З гэтага нічога не выйшла, — працягвала яна. — Цяжка, як твой хлопец ледзь не ўвесь час на дрэве. Але мы засталіся добрымі сябрамі. Я вельмі яго паважаю — ён сапраўды верыць у тое, што робіць. Ён думае, што сістэма жыццезабеспячэння планеты на мяжы поўнага разладу, а палітыкі нічога не робяць, апроч як языком мянціць пра экалогію. Кліф лічыць, што калі чалавек з’яўляецца на зямлі, ён павінен пакідаць па сабе толькі сляды, а з сабою браць толькі ўспаміны.

— Ну, бля, гэта супер! Хто ягоны імпрэсарыё? — выдаў Марці.

Я сядзеў на галёрцы і глядзеў на дзесятак экранаў: на іх Марці ў пяці розных ракурсах браў інтэрв’ю ў чалавека, які мог надзьмуць кандом, нацягнуты яму на галаву да носа, — у таго добра-такі атрымлівалася! Раптам я адчуў, што побач нехта стаіць.

Шован. Яна ўсміхалася, як дзіця, што першы раз пайшло ў новую школу і раптам зразумела: у яго ўсё складзецца як найлепш.

У цемры галёркі яе твар асвятлялі маніторы. Гэта

звычайныя тэлевізары, але ў нас іх завуць “маніторы”. З іх рэжысёр выбірае, які кадр даваць у эфір. Маніторы паказваюць не толькі тое, што бачаць гледачы, але і карцінку з усіх астатніх камер. Шован усміхалася, гледзячы на іх. У яе была прыгожая ўсмешка.

— Мне здавалася, Кліф не дае інтэрв’ю, пасля таго як па ім прайшлася тая нядзельная газеціна, — маўляў, яго напраўду цікавяць толькі слава ды дзеўкі-хіпаркі, — лягнуў я, а тады згадаў, што ў яе быў з ім раман. — Даруй, я не хацеў цябе пакрыўдзіць.

— Я і не думала крыўдзіцца, — адказала Шован. — Ён праўда не дае інтэрв’ю, але на гэтае, можа, і пагодзіцца.

— Чаму? Дзеля цябе?

— Не, — засмяялася яна. — Бо яму падабаецца Марці. Кліф лічыць, што Марці не належыць да медыя-істэблішменту.

Я глядзеў на Марці ў маніторах і заходзіўся рогатам, калі на галаве ў ягонага госця лопнуў кандом. Калі хто належаў да медыя-істэблішменту, дык найперш Марці. Ён бы палічыў гэта за камплімент.

— А галоўнае — таму што мы ідзем у наўпроставым эфіры.

Праўда: мы заставаліся практычна адзіным жывым тэлешоў. Большасць праграмаў ужо ішла, як кажуць, “як бы жыўцом”, то бок стварала фальшывае ўзрушэнне, як ад жывога эфіру, але заўсёды перастрахоўвалася папярэднім запісам. Фуфло поўнае.

А “Шоў Марці Мэна” было рэальнае. Бачыце на экране

мужыка з кандомам на галаве — значыць, у гэты самы момант ён яго і надзімае.

— Гэтыя змагары за прыроду лічаць, што ў СМІ няма цензуры толькі ў наўпроставым эфіры, — патлумачыла Шован. — Можна пытанне?

— Давай.

— Гэта твая MGF там на паркоўцы? Чырвоная?

“Ну вось, зараз пачнецца”, — падумаў я. Будзе чытаць лекцыю, як машыны паскудзяць паветра і робяць дзірку ў аэраваму слою. Мяне часам пужае сённяшняе моладзь. Ні пра што больш не думаюць, апроч будучыні планеты.

— Так, мая.

— Класная машына.

Калі я вярнуўся дахаты, Джына і Пэт спалі. Я пачысціў зубы і зняў адзенне ў цемры, прыслухоўваючыся да ледзь чутнага дыхання жонкі.

Ад таго, як яна дышае ў сне, мяне кожны раз ахоплівала хваля невыказнай пяшчоты. Толькі ў сне Джына здавалася бездапаможнай, толькі ў сне дала мне цешыць сябе ілюзіяй, што ёй патрэбная мая абарона. Яна пацягнулася, калі я сліснуў у ложка і прыгарнуў яе.

— Добрая выйшла перадача, — прамармытала яна.

Джына была цёплая і сонная. Я любіў, калі яна такая. Яна ляжала спінаю да мяне — як звычайна ў сне. Уздыхнула, калі я прыціснуўся да яе, стаў цалаваць у патыліцу і правёў рукой па назе ад ступака да клубоў — ах, гэтыя ногі, ад якіх я траціў галаву, калі мы толькі пазнаёміліся. Зрэштты, як і цяпер.

— Джына, мая Джына... — Гары, — ціхенька адказала яна. — Ты ж не хочаш... ці хочаш?

Яна паглядзіла мяне далонню.

— Мабыць, хочаш.

— Як цудоўна да цябе дакрануцца.

— А ты такі жвавы, — засмяялася яна і павярнулася, каб паглядзець на мяне прымружанымі сном вачыма. — Для мужчыны твайго ўзросту.

Яна села ў ложку, сцягнула праз галаву тэніску, у якой спала, і кінула яе на падлогу. Правяла пальцамі па валасах і ўсміхнулася мне. Святло вулічнага ліхтара, што тачылася праз жалюзі, залівала яе доўгае, такое знаёмае цела. У нас у спачывальні ніколі не было па-сапраўднаму цёмна.

— Ты дасюль мяне хочаш? — спытала яна. — Праз столькі гадоў?

Мабыць, я згодна хітнуў галавой. Нашыя вусны былі зусім-зусім блізка адно ад другога, як раптам заплакаў Пэт. Мы абмяняліся позіркамі. Яна ўсміхнулася. Я — не.

— Я прынясу яго, — сказала Джына, і я плюхнуўся назад, на падушку.

Яна вярнулася ў спачывальню з Пэтам на руках. Ён, здавалася, задыхаўся і скрозь слёзы тлумачыў, які жах яму прысніўся — вялізныя монстры, а Джына, суцяшаючы Пэта, паклала яго паміж намі. Як заўсёды, у цеплыні нашага ложка ён імгненна перастаў румзаць.

— Павярніцеся на бок, — сказала Джына.

Мы з Пэтам паслухаліся, і ягоныя цёплыя ножкі ў баваўнянай піжаме прыціснуліся ззаду да маіх каленяў. Я

чуў, як ён сапе, але з ім ужо ўсё было добра. Джына абняла нас доўгай, тонкай рукой, атуліўшы Пэта.

— А зараз — спаць, — прашаптала яна. — Усё будзе добра.

Сын ляжаў між намі. Я заплюшчыў вочы і, засынаючы, спрабаваў зразумець, да каго звярталася Джына: да мяне, да Пэта ці да нас абодвух.

— Монстраў няма, — вымавіла жонка, і мы заснулі ў ейных абдымках.

4.

Трыццацігоддзе Джыны прайшло не зусім бязбольна.

Ейны бацька патэлефанаваў, каб павіншаваць з днём народзінаў, недзе надвечоркам — то бок яна ўвесь дзень гадала, ці патэлефануе наогул гэты стары засранец.

Дваццаць пяць гадоў таму, акурат перад тым, як Джына пайшла ў школу, Глен — а яе тата настойваў, каб усе, асабліва ягонья дзеці, звалі яго Гленам, — сышоў з дому, мроячы пра кар’еру рок-музыкі. І хоць ён на вякі захрас за прылаўкам крамы музычных інструментаў на Дэнмарк Стрыт, а ўсе мары пра славу пакінулі галаву старога хіпі разам з валоссем, Глен дасоль лічыў сябе гэткам вольным духам, што вее, дзе хоча, і мае права забывацца ці памятаць пра дні народзінаў — як яму заманецца.

Глен так і не зрабіўся рок-зоркай. Адзін гурт са сціпленым кантрактам на запіс, адзін сінгл, што трапіў у “дваццатку” ці “трыццатку”, — і ўсё. Магчыма, вы краем

вока бачылі яго ў *Top of the Pops* – ён граў на бас-гітары, – яшчэ да таго, як Тэд Хіт⁶ назаўжды пакінуў Даўнінг Стрыт, 10.

У маладосці ён быў вельмі прыгожы – Глен, а не Тэд Хіт: фігура, як у Роберта Планта,⁷ светлыя кучаравыя кудзёркі, аголены жывот. Але мне заўжды здавалася, што сапраўдная прафесія Глена – будаваць і руйнаваць сем’і.

Сям’я Джыны была першай у доўгай чарадзе кінутых Гленам жонак і дзяцей. Яны параскіданыя па ўсёй краіне, жанчыны, падобныя да маці Джыны (а ў шасцідзiesiąтых – сямідзiesiąтых яна лічылася такой незраўнёнай прыгажуняй, што яе ўсмешлівы твар часам глядзеў з вокладак глянцавых часопісаў), і дзеці, падобныя да Джыны, што выраслі ў няпоўных сем’ях – тады яны яшчэ зваліся “разбітымі”.

Глен нечакана з’яўляўся і гэтак жа знікаў з іх жыцця, забываўся пра дні народзінаў, Каляды – а тады раптам звальваўся на галаву, трымаючы ў руках вялізны, недарэчны падарунак. І хоць ён ужо даўно быў звычайным немаладым жыхаром прыгараду, які працуе ў краме, але паранейшаму думаў, што ён, бляха-муха, Джым Морысан і што правілы, абавязковыя для іншых, яго не датычаць.

Аднак дарэмна я наракаю на старога Глена. У пэўным сэнсе ён стаўся нашым з Джынай купідонам. Бо ёй больш за ўсё падабалася ўва мне мая сям’я.

Звычайная маленькая сям’я – я быў адзіным дзіцём. Мы жылі ў тынкаваным каменнай крышанкай доме з агульнай сценкай у прыгарадзе Лондана – такіх пloidма

ледзь не ў кожным ангельскім прыгарадзе. Вакол стаялі дамы і жылі людзі, але, каб набыць газету, даводзілася ісці за паўмілі. З усіх бакоў жыццё, але нельга пазбыцца адчування, што жыццё – недзе далёка-далёка. Адное слова – прыгарад.

Мама праз цолевыя фіранкі падглядала, што робіцца на вуліцы. (“Гэта мая вуліца”, – заўжды адказвала яна на мае з бацькам дакоры.) Тата засынаў перад тэлевізарам. (“Няма чаго глядзець”, – вечна ўздыхаў ён.) А я ганяў мяч у садзе за домам – марыў, як буду гуляць дадатковы час на Уэмблі, і стараўся не трапіць у бацькавыя ружы.

Колькі ў гэтай краіне падобных сем’яў? Напэўна, мільёны. Але, бяспрэчна, нашмат менш, чым раней. Іх трэба заносіць у Чырвоную кнігу. Дзьміна трымалася з намі так, нібы мая мама, тата і я былі апошняй ацалелай сям’ёй, дзівосным кавалачкам дзікай прыроды, які трэба плягаваць, кунежыць і ахоўваць.

Мне ж, вядома, здавалася, што сям’я ў нас занадта звычайная. Мышцё машыны, падгляданне праз фіранкі, вечары перад тэлевізарам, адпачынак у дэванскім ці карнуольскім гатэльчыку або ў фрынтанскім кэмпінгу. Я зайздросціў Дзьміне: якая экзотыка – мама – былая фотамадэль, тата – былы прэтэндэнт у рок-зоркі, фатаграфіі ў глянцавых часопісах, хай сабе і паблякля.

А Дзьміна памятала забытыя дні народзінаў, бацьку, вечна заклапочанага новымі, больш вабнымі дамамі сэрца, абяцанкі-цацанкі пра адпачынак, так ніколі і не спраўджаныя. І маці, якая засынала насамоце, старэла